

**Відділ освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради
Бібрський опорний ліцей ім. Уляни Кравченко**

Марків В.М.

Культурологічні проекти

(методичні матеріали на допомогу вчителю-словеснику)

Бібрка 2023

Марків В.М. Культурологічні проекти (методичні матеріали на допомогу вчителю-словеснику). – Бібрський опорний ліцей ім. Уляни Кравченко, 2023. – 39 с.

Даний посібник містить матеріали з досвіду використання проектної технології в позаурочний час. У ньому подано культурологічні проекти «З родини йде життя людини», «Його зоря ніколи не згасне» (Шевченківське свято), «Я в серці маю те, що не вмирає» (до 150-річчя від дня народження Лесі Українки), «У вінок слави Маркіяна Шашкевича».

Рекомендовано для опрацювання вчителями-словесниками.

Рецензенти: Тимчишин О.С., заступник з навчально-методичної роботи Бібрського опорного ліцею ім. Уляни Кравченко.
Чабан В.М., заступник керівника Бібрського опорного ліцею ім. Уляни Кравченко, відповідальна за методичний супровід української мови, української та зарубіжної літератури, учитель української мови та літератури.

Відповідальна за випуск: Микитів К.С., головний спеціаліст відділу освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради.

Матеріали схвалено на засіданні методичної ради
Відділу освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради.

Протокол № від 24.02.2023

Комп'ютерна верстка: Марків В.М.

Проектна технологія є прикладом поєднання урочної та позаурочної діяльності, прикладом співробітництва учителя і здобувачів освіти .

У даному посібнику на допомогу вчителю-словеснику запропоновано матеріали презентацій культурологічних позаурочних проєктів.

Мета проєктів:

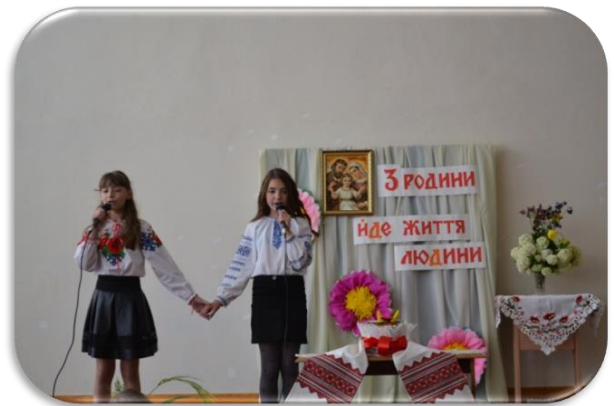
- формувати соціальну, комунікативну, полікультурну, творчу компетентності;
- активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти у сфері літератури, музики, образотворчого мистецтва;
- розвивати асоціативне мислення;
- формувати уміння гармонійно поєднувати у своїх виступах здобуті навички;
- сприяти вихованню естетичних смаків, відчуття неповторності поетичного слова, краси і багатства української мови.

Культурологічний позаурочний проект

Назва проекту: «З родини йде життя людини»

Мета проекту: викликати у здобувачів освіти інтерес до власного родоводу; утворити родовідне дерево; активізувати пізнавальну діяльність у сфері літератури, музики, образотворчого мистецтва; розвивати навички виразного читання, творчі здібності; виховувати любов і повагу до своєї родини.

Пісня «Ласкаво просимо»

Читець Гостей дорогих ми вітаємо щиро,
Стрічаємо хлібом, любовю і миром.
Прийміть коровай наш із жита-пшениці,
Хай буде лиш радість у ваших світлицях

Ведуча. Щасливі ми, що народилися на такій мальовничій землі – в нашій славній Україні. Тут жили наші прадіди, тут живуть дідусі і бабусі, наші батьки. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної землі.

Ведучий. Для кожного українця найсвятішими є слова «мати», «родина», «Вітчизна». Адже Батьківщина – це і рідна домівка, те місце, де ти народився і виріс, де минули найкращі роки твого життя.

Ведуча. Рідний отчий дім. Кожна людина завжди з великою вдячністю згадує його, родинне вогнище, свою маленьку батьківщину.

Читець1. Хата моя, моя біла хата,
Рідна моя сторона,
Пахне любисток і м'ята ,
Мальви цвітуть край вікна.

Читець2. Батьківська хата– це затишна гавань,
Куди повертаємось знов і знов.
Із мандрів далеких і плавань –
Тут вічно панує любов.
Тебе тут завжди пам'ятають,
Куди б ти не їхав, не йшов,
На тебе постійно чекають:
Увага, турбота, любов.

Ведучий. «З родини йде життя людини», - говорить народна мудрість. У родині дитина навчається любові й добру, вчиться шанувати свій рід, рідну землю, берегти пам'ять свого народу.

Читець3. Родина, дорога родина!
Що може бути краще в світі цім?
Чим більше дорожить людина
За батьківський і материнський дім?
Де можна більше зачерпнуть любові?
Де взяти більше доброти?
Як в материнським ніжнім слові,
Як з батька щедрої руки.
Отож зібралися ми нині
На святі нашім гомінкім,
Щоб поклонитися родині
І побажати щастя всім.

Пісня «Родина, родина...»

Читець. „Родина!” „Рід!” , які слова святі!
Вони потрібні кожному в житті.
Бо всі ми з вами гілочки на дереві,
Що вже стоїть віки.
Це дерево - наш славний родовід.
Це батько, мати, прадід твій і дід.

Ведуча. Саме у родині прививають любов і шану до традицій і звичаїв. Саме від батьків ми дізнаємося про наші духовні святині, вчимося любити рідну мову і пісню.

Ведучий. Здавна український народ звеличував сімю, родину. Про родинне життя є багато прислів'їв і приказок.

По черзі читають

Шануй батька та Бога – буде тобі всюди дорога.
Найдорожчий клад, як в родині лад.
Як мати рідненька, то й сорочка біленька.
Добрі діти - батькам вінець, а злі діти - кінець.
Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь гладенько.
Є три біди у людини: смерть, старість і погані діти.
Без сім'ї нема щастя на землі.

Ведуча. «З родини йде життя людини», а кожен родовід – це окрема книга життя нашої великої України. Знати свій родовід, зберігати про нього пам'ять – це наш обов'язок не лише перед минулим, а й перед майбутнім поколінням.

Ведучий. Ми створили альбом наших родин. Пропонуємо вам його переглянути.

Пісня «Роде наш красний»

Ведучий. Перші поняття про щастя, добро й ласку нерозривно пов'язані у нас з образом найдорожчої людини – матері. Уся гордість і велич світу – від матерів.

Ведуча. Коротке це слово – мама, але які скарби воно таїть у собі, скільки добра і любові. Це перше слово, яке вимовляє дитина, це те слово, яке найчастіше повторює людина у важкі хвилини життя.

Читець. Мама!
Найдорожче слово в світі!
Де б не був ти,
Що б ти не робив,
Та вона твій шлях завжди освітить
Ніжним серцем,
Відданим тобі.

В дні сумні

Та в дні, на щастя щедрі,
Мама буде у житті твоїм.
Тож живи, як мама,
Щиро й чесно
І, як мама,
Лиш добро твори!

Читець. Найкращі дні для наших матерів –
Це дні, коли щасливі їхні діти.
Від нас залежить,
Скільки днів таких
Ми можемо для матері зробити.
Даруймо радість нашим матерям,
А Бог здоров'я хай дарує вам.

Читець. Мріють крилами з туману
лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Читець. Заглядає в шибку казка сивими очима,
Материнська добра ласка
в неї за плечима.

Читець. Ой біжи, біжи, досадо,
не вертай до хати,
Не пуцу тебе колиску синову гойдати.

Читець. Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії.

Читець. Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

Читець. За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

Читець. Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

Читець. Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину

Ведуча. Є на світі одна Україна, як тільки одна є в нас мати, і їй наша
найсвятіша любов!

Ведучий. Є одна Україна, як одна Мати Божа, Цариця неба і землі,
покровителька і захисниця України.

Ведуча. Станемо на коліна перед Божою Матір'ю і помолимося щиро.

Ведучий. Станемо на коліна перед рідною матір'ю і душею засвітимось праведно.

Ведуча. Станемо на коліна перед Україною і виростемо духом аж до небес.

Ведучий. Перед образом Святої Матері, що в мир наш Бога принесла, повторимо заповітне слово:

Читець. Діво пресвятая –
Матір матерів,
Пригорни до серця
Всіх своїх синів.
Освіти їх душі
Світлом золотим,
Виповни любов'ю
Неспокійний дім.
Научи, як землю
Вберегти від зла
Розумом, діянням
І крилом тепла.
Зоряна богине,
Сонце доброти,
Землю України
Щастям освіти!

Пісня про Україну.

Ведучий. З давніх – давен так повелося, що батько – глава сім'ї. Слово батька – закон для всієї родини. Найтяжча праця в сім'ї лягає на плечі батька.

Читець. Робота на полі, задача важка –
Всіх нас виручає татова рука.
Татова правиця знає труд і піт.
Із руки цієї ми йдемо у світ.
Як підеш у люди, щоб там не було,
Хай в тобі не згасне батьківське тепло.

Читець. Дорогі татусі!
Нам потрібні сьогодні і завтра
Ваші мужні і щирі серця.
Хай ніколи не згасне
Ваша мудрість і доброта.

Ведучий. Батько і мати - два серця гарячих, адже своєю любов'ю вони зіграють нас у хвилини переживань і горя, радіють нашим успіхам і перемогам.

Ведуча. Тепло своїх сердець вони дарують нам протягом усього життя. Тому кожного дня ми повинні дарувати їм повагу, ласкаве слово, доброту. Усе це сповнює їх життя радістю, відновлює сили, продовжує молодість.

Читець. Батьки і діти! Діти і батьки!
Нерозділиме і довічне коло.
Ми засіваємо родинне поле
І не на день чи два, а - на віки.
Батьки і діти! Діти і батьки!

Лунає мелодія «Аве Марія», на фоні якої учні читають молитву дітей за батьків.

Всемилосердний Боже! Дякуємо тобі за наших батьків та за все добро, яке Ти нам подав через них. Вони виховали нас, навчили любити Твої святі заповіді та боятися гріха. Ми любимо їх, хочемо завжди шанувати і слухати, а Ти, Господи, допоможи нам у цьому.

Благослови їх, Боже, всяким добром, довгим і щасливим життям, хорони від злого, дай їм силу перемагати всі труднощі, а на старість своїх літ діждатися підтримки від нас.

Пісня «Дорогі мої батьки»

Ведучий. Берегинею кожного роду є бабуся. Під її спів виростаємо, з її казками мужніємо. Бабуся знає і вміє усе. Бабуся – мудрість сім'ї.

Ведуча. Бабуся! Бабусенька! Бабуня! Яке ніжне, красиве, лагідне і тепле слово.

Читець. Моя бабуся любя, гарна, мила,
Найкраща від усіх-усіх людей,
І хоч вона вже трохи посивіла,
Але так щиро любить нас, дітей.
Бабусина доля, як в степу тополя.
А над нею небо, як віки.

Учень 1.

- Розкажіть, бабуся, про вишні.

Їх було так багато в саду...

Учень 2.

- Були, внучку, морози, невітніші,

А вони кого хочеш зведуть.

Учень 1.

- Розкажіть, бабуся, про зорі,

Чи такими були і колись?

Учень 2.

- А той, внучку, хто виріс у праці –

Не часто на зорі дививсь.

Учень 1.

- Розкажіть, бабуся, про долю,

Чи людині підвладна вона?

Учень 2.

- Наша доля , мій внучку, як море –
Той пливе лиш, хто має човна.

Учень 1.

- Розкажіть, бабусю, про роки –
Чи спливають помітно вони?

Учень 2.

- Роки, внучку, помітні...допоки...
Матерів пам'ятають сини.

Читець. В хаті сонячний промінь косо

На долівку ляга з вікна...
Твої чорні шовкові коси
Припорошила вже сивина.
Легкі зморшки обличчя вкрили –
Це життя трудового плід.
Але в кожному русі – сила,
В очах юності видно слід.
І таку тебе завжди бачу,
Образ в серці такий несучу –
Бабусину любов гарячу
І твоєї душі красу.

Ведуча. Шануймо кожну мить життя, прожиту біля бабусі. Вона безцінна,
уміймо нею дорожити, даруймо їй любов і повагу.

Ведучий. Слова вдячності і нашим дорогим дідусям.

Читець. Мій сивий, лагідний дідусь,

Я до землі тобі вклонюсь,
За теплоту твою і ласку,
За мудре слово. Гарну казку,
Ти вчив нас, як на світі жити,
Як один одного любити,
І твій розумний заповіт
Я пам'ятатиму повік.

Читець. До дідуся іду я по науку:

Діду, дідуню, навчіть, як в світі жити!
Він на плече покладе свою руку,
І ніжно так голос його зазвучить:
- Шануй найближчих своїх, дитино,
Бо найдорожче в світі – родина.

Читець. - Діти любі, – каже мати.

- Треба старших шанувати,
То дасть Господь всього світа –
Вам прожити довгі літа.
Варт пошани сивий волос

І старий тихенький голос.
Ви до зморшок придивіться,
Станьте ближче, поклоніться!

Ведуча. Бабуся та дідусь – це мамині і татові батьки. І ми, мабуть, удвоє дорожчі для них, бо ми - діти їхніх дітей. Правду кажуть у народі: «Діти - це діти, а справжні діти - це онуки».

Ведучий. Настав час познайомитися з нашими бабусями і дідусями. У нашій класній родині є бабуся, дідусь, прабабуся, прадідусь.

Читець. Бажаємо нашим дідусям і бабусям
Щасливо вік прожити,
Своїх онуків дорогих
Всім серденьком любити.

Читець. Хай у житті вам радість буде!
Процвітайте, як весною цвіт.
Дай, Боже, нашим дідусям і бабусям
Многих, добрих, щасливих літ.

Пісня «Дідусь і бабуся»

Ведуча. Здавна і дотепер в українській родині люблять жарт, дотепне, влучне слово.

Читець. Роздуми сина про маму:
5 років - мама знає все!
10 років - хм... не все мама знає.
20 років - та що взагалі мама про життя знає!!!
30 років - потрібно було слухати маму....

Читець. Зразковий предок

Як зразковий предок, та близька людина,
батько витягнув щоденник із портфеля сина.
Відкриває, там оцінок як у полі гички,
пара трійок, кілька двійок, решта — одинички.
Подививсь на сина скоса, синок здогадався,
і під стіл від ременя евакуювався.
Вилазь звідти, каже батько, вилазь буде краще.
Ну і в кого ж ти вдалося отаке ледащо?
Неохоче полонений вибрався з- під столу,
— так то ж, тату, твій щоденник я носив у школу,
показав, щоб наш учитель більше не чіплявся,
у кого я такий олух ледачий удався.

Читець. Футболісти

Грали на подвір'ї хлопчаки футбол.
Андрій як ударив
І відразу - "Гол"!
М'яч в чужу квартиру

Тільки зашумів:
Пауза у хлопців,
Андрій зацікавив.
Йде дідусь Микола
І несе м'яча:
- Чий це, признавайтесь!..., -
Та гравці - мовчать.
- А вікно розбилось?
- Запитав Андрій.
Дід мугикнув: - Ціле.
- Ціле? Значить, мій!

Читець.

Зубрить дід англійську мову,
Хоч в голові сивина.
З словником казки дитячі
Помалесенько чита:
- Пііз, гет май шюз, мендід, бабо! –
Раз повів він мудру річ.
Баба злиться: що це значить?
- Постав чоботи у піч.
Вранці баба діда будить:
- Гей, о'кей! Шурлей-мурлів!
Дід питає: - Що то значить?
- Правий чобіт геть згорів.

Читець. Тато їсти наварив,
Годує синочка:
- Як не з їси усю кашу –
Кличу бабку Йожку!
- Я не хочу!.. Я не буду...
Ридає Серьожка.
- Ти думаєш, таке буде
Їсти Бабка Йожка?..

Бойова мама

Щось цікаве в передачі
Видивилась Таня
Та й мерщій біжить до татка,
Ставить запитання:
– Ти усе на світі знаєш,
Книг у тебе – купа,
Чом фарбуються туземці
Від очей до пупа?
– А тому, – татусь одмовив, –
Щоби їх боялись,
І, готуючись до бою,
Так розмалювались.
– Ну, тоді тікаймо з дому!

Буде бійка й галас!
Бо я бачила, що мама
Вже нафарбувалась!

Ведучий. Даруймо завжди своїм рідним хвилини радості, бо від нашого тепла до них стає теплішим і добрішим світ. Минуть роки... Мов лелеки у вирій розлетимося з теплого родинного гнізда.

Ведуча. Тож бережімо своїх рідних. Не пораньмо душі їхньої, серця їхнього необережним словом. Любімо, шануймо їх, бо вони - наше найбільше багатство, яке не замінити ніколи і нічим.

Ведучий. Родина – це не тільки рідні, родичі. Це і наш клас, і наша школа, і весь народ український, який складається з родин – малих і великих, дружних і працьовитих.

Ведучий. Сім'я, родина, Україна – такі близькі кожному слова. Людина до глибокої старості пов'язана з тією родиною, з якої вона вийшла, із землею, де народилася. І куди б не закинула її доля, вона завжди думками лине до своєї родини, рідної Батьківщини.

Читець. Людське безсмертя з роду і до роду
Завжди росте з коріння родоводу.
І знають всі – дорослі і малі:
Залежить наше щастя від сім'ї.
Якщо зміцніє кожна родина –
Міцною стане й наша Україна!

Пісня про Україну.

Ведуча. Щиро дякуємо всім за те, що взяли участь у нашому святі. Хочемо побажати дорослим і дітям завжди пам'ятати про тих, хто дав нам життя. Тож бережіть батьків, діти, будьте їхньою опорою та надією!

Здоров'я – від води джерельної,
Багатства – від землі святої,
А ще любові, ласки Божої
Родинам ми бажаємо сьогодні.

Хай роки ідуть, а душа не старіє,
Хай внуки ростуть. А душа молодіє.
Хай серце не знає печалі й розлуки.
Хай радість приносять вам діти й онуки.
Бажаєм прожити в силі й здоров'ї
Ще многії літа щасливої долі.

Хай бог охороняє вас від злого,
Хай світить сонце і колосяться жита,
Щоб були ви щасливі і здорові
На многії і многії літа!

Учні співають «Многая літа»

Культурологічний позаурочний проект

Назва проекту: «Його зоря ніколи не згасне»
(Шевченківське свято)

Мета проекту: формувати цілісне уявлення про Тараса Шевченка як людину, поета, борця за Україну;
вдосконалювати вміння гармонійно поєднувати у своїх виступах здобуті навички;
виховувати інтерес до мистецької спадщини Тараса Шевченка, почуття патріотизму.

Ведуча: В історії кожного народу є люди, імена яких оповиті невмирущою славою і любов'ю. Для українців – це Тарас Григорович Шевченко, чия безсмертна спадщина – одна з найбільших вершин людського духу.

Ведучий: Тарас Григорович Шевченко... Геній, мислитель, пророк... Людина незвичайної долі і незвичайного таланту, людина, що стала символом України.

Ведуча: Тарас Шевченко... Один із найвидатніших митців світу і водночас наша українська совість, наша найбільша правда, поет, що врятував націю від забуття.

Ведучий: То була дивовижна зоря...

На Вкраїну, убогу і світом забуту,
Щоб її до життя повернути,
Бог послав Кобзаря.

Ведуча: В мою свідомість

увійшов Тарас,
Як сам Господь,-
людиною святою.
Він вкарбувався
муками у час,
щоб ми були
на всі віки собою.
Він двигав хрест,-
свою Голгофу мав,
і мав свого лукавого Пилата...
Для тебе жив
і смерть твою поправ,
щоб ти, Вкраїно,
не була розп'ята.

Ведучий: З Шевченком ми живі! Цілий вік, сотню літ

Проти хвилі несем його ім'я,
Проти вітру кидаєм насіння
І під косу кидаємо цвіт...
І співаєм його „Заповіт»
В поколіннях.

Учні виконують «Заповіт» Тараса Шевченка.

Через зал іде «мати» Шевченкова. Прикладає руку до очей (виглядає хлопчика), гукає: «Тарасе, Тарасе!».

Дівчата за сценою виконують пісню «Цвіте терен, цвіте терен...»

Мати: Вже вечір, а дитини вдома нема. Знову не догледіли хлопця... Хоч би лихо яке не трапилося. Ще й дівчата сумної такої пісні завели. Тарасе! Тарасе!

На сцену вибігає хлопчик Тарас.

Тарас: Мамочко, мамо, я ось де.

Мати: Де ж ти блукаєш, Тарасику? Стемніло уже.

Тарас: Ми з Оксанкою гайдамаками були, у бур'янах голови ляхам рубали (показує як).

Мати сідає на лавку, хлопчик біля неї, кладе голову на груди.

Тарас: Матусю, а правда, що небо на залізних стовпах тримається?

Мати: Так, синочку, правда.

Тарас: А чому так багато зірок на небі?

Мати: Це коли людина на світ приходить, Бог свічку запалює, і горить та свічка, поки людина не помре. А як помре, свічка гасне, зірочка падає. Бачив?

Тарас: Бачив, матусю, бачив. Мамочко, а чому одні зірочки ясні, великі, а інші ледь видно?

Мати: Бо коли людина зла, заздрісна, скупа, її свічка ледь-ледь тліє. А коли добра, любить людей, робить їм добро, тоді свічечка такої людини світить ясно, і світло це далеко видно.

Тарас: Матусю, я буду добрим. Я хочу, щоб моя свічечка світила ясно-ясно.

Мати: Добре, синку (гладить його по голові). Рости хорошою дитиною, а я буду просити Бога, щоб послав тобі добру долю. (сходять зі сцени).

Читець.

Ступаю на Тарасові шляхи...
Зробила крок – і серце пройнялося:
Тут він ходив... І в час його лихий
Добро і зло у долю заплелось.

Ось тут він слухав пісні кобзаря...
Отут він плакав в бур'янищі дикім...
І тут його світилася зоря,
Не знаючи, що стане він великим...

Чумацький шлях... Тарасові шляхи...
Допоможи, допоможи, Тарасе,
Аби не начіплялись реп'яхи,
Бо оббирати їх не маю часу.

Бо не нажатих стільки ще снопів,
Що в полі на серпа мого чекають,
А я ще мушу йти до тих стовпів,
Що українське небо підпирають...

Дай сили й підкажи той оберіг,
Щоб допоміг і в добру, й злу годину
Серед чумацьких і твоїх доріг

Знайти й свою заблукану стежину.

Пісня «Садок вишневий коло хати».

Доля: Здрастуй, Тарасику. Ти не знаєш мене? Я твоя доля. Сьогодні я прийшла до тебе з веселкою, а ти сховався у бур'янах і малюєш, малюєш... Я хочу обдарувати тебе сонцем та квітами. Я нині ласкава і добра, як рідна матуся. Бог наділив тебе великим талантом, а я дам тобі дорогу у світ.

Тарас: Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дядка в науку.
- Учися, серденько, колись
З нас будуть люди...

Ведуча: А тиха доля, доленька Тараса...
В вінку терновім, боса на снігу...
Втирала сльози, зронені завчасно,
Співала колискову в сповитку.
І проводжала маму Катрю в вічність
Разом з Тарасом,
Свічку їй несла.
Тихенько в бур'яні писала вірші
І малювала мрії крадькома.

Тарас Вітер в гаї нагинає
Лозу і тополю,
Лама дуба,
Котить полем
Перекотиполе.
Так і доля: того лама,
Того нагинає;
Мене котить, а де спинить,
Не знаю, не знаю...

Діалог

Читець

Він сонце шукає на чорному тлі,
а сонця немає: байраки в імлі.
В Кирилівці темно. У Моринцях сон.
Так темно, мов землю поглинув дракон.
Звів Шевченко руки:

Тарас

„Ну хоч ти, хоч ти,
Місяцю-голубчику, край мій освіти!“

Читець

Регіт прокотився за глухий байрак:
„Гей, Тарасе! Місяць, як і ти, - кріпак”.
Місяць не засвітить – спину гне горбом,
косить панське жито кованим серпом.

Тарас

„О зіронько-сестричко, сестро моя, зоря!
Всміхнися ніжним личком у серце юнака”.

Читець

А в мудрому просторі лиш відгук звисоти:
„Засватані всі зорі, розхванані зірки.
Ти сам собі, Тарасе, шукай зорю між хмар,
А темно - з серця власного зроби собі ліхтар.
Не вийдуть на побачення - присняться тільки в сні,
всі зорі закріпачені на небі кріпоснім”.

Тарас

„То дай кріпачку, доле! Кріпак я ж сам!

Читець

Луна озвалася стиха: „Кріпачку теж не дам!”
Під зоряною шаллю Тарасова судьба.
В очах шматки кришталю і голуба журба.
По захалявних зшитках бреде вогнистий зір,
Цвіте чарівна квітка – озорує папір.
Ніхто вогонь не вкраде, вогонь в словах сія:

Тарас

„Ходімо, доле нелукава.
Ходімо далі, далі - Правда,
А Правда - заповідь моя.

Ведуча. Доля Шевченкова склалася так, що у 15 років покидає Тарас Україну слугою-кріпаком, а повертається до неї аж через 14 років вільною людиною.

Ведучий: Тепер просто неможливо уявити, що сталося б з Шевченком, з його геніальним поетичним талантом, художнім хистом, якби не було у його житті 22 квітня 1838 року.

Ведуча: Воля. Вимріяна, виплекана думкою, крилата, як птаха, воля Тарасова.

Шевченко (голос із мікрофона). “Живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюся – велике щастя бути вольним чоловіком”.

Ведучий: То не доля вибрала поета, юнак обрав її сам. Маючи неабиякий талант, закінчивши Академію мистецтв, Шевченко міг стати художником світової слави, злетіти високо над світом, зажити щасливим життям. Та він сам одягнув терновий вінок, поєднавши своє життя з долею України, ставши народним поетом.

Пісня «Думи мої, думи мої...»

(На фоні музики голос за сценою):

Воскресну нині! Ради їх,
Людей закованих моїх,
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх поставлю слово.

Ведуча: І заговорила українська нація на цілий світ голосом свого поета, безсмертними словами «Кобзаря». Духовну велич і красу народну Шевченко підніс на найвищу височінь. У тій невеликій книжці клекоче ціле море горя народного, в ній – поклик до помсти і порив до свободи, мудрий роздум гуманіста і ніжна, чарівна краса української пісні.

Пісня «Ну, що б, здавалося, слова». На останній приспів

Скиньте з Шевченка шапку,
Та отого сільського кожуха,
Відкрийте у нім академіка,
Ще – одчайдуха-духа,
Ще – каторжника роботи,
Ще нагадайте всім –
Йому було перед смертю
Всього лише сорок сім.
Він горне гору роботи,
Бо в нього роботи гора.
Гори до нього горнуться,
Сонце – на вістрі пера.
Він пильно у нас вдивляється,
Вільний свавільний дух.
Здається, ядерно вибухне
З отих непокірних дум.

На сцену виходять читці.

Читець 1: Світе тихий, краю милий,
Моя Україно!
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?
Чи ти рано до схід сонця
Богу не молилась?
Чи ти діточок непевних
Звичаю не вчила?

Читець 2: Молилася, турбувалася,
День і ніч не спала,
Моїх діток доглядала,

Звичаю навчала.
Виростали мої квіти,
Мої добрі діти, —
Панувала і я колись
На широкому світі;
Панувала! О, Богдане,
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір,
На свою Україну,
Що колишучи, співала
Про свою долю,
Що співаючи ридала,
Виглядала волю!

Читець 3: Степи мої запродані
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
І могили мої милі
Москаль розриває...

Читець 4: Схаменіться!..
Подивіться на рай тихий,
На свою Україну;
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну!
Розкуйтеся, братайтеся!
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі...
В своїй хаті — своя й правда,
І сила, і воля!

Читець 5:
Все упованіє моє
На тебе, мій пресвітлий раю,
На милосердіє твоє,
Все упованіє моє
На тебе, мати, возлагаю.
Святая сило всіх святих,
Пренепорочная, благая!
Воззри, пречистая, на їх,
Отих окрадених...
Подай їм силу
Твого мученика сина...

Читець. Брешеш, людоморе!

За святу правду-волю
Розбойник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний...
Не розіб'є живе серце
За свою країну.
Ви – розбійники неситі,
Голодні ворони.
По якому правдивому,
Святому закону
І землею, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте? Стережіться ж,
Бо лихо вам буде,
Тяжке лихо!.. Дуріть дітей
І брата сліпого,
Дуріть себе, чужих людей,
Та не дуріть Бога.
Бо в день радості над вами
Розпадеться кара.
І повіє огонь новий
З Холодного Яру.

Читець 6. Тим неситим очам,
Земним богам-царям,
І плуги, й кораблі,
І всі добра землі,
І хвалебні псалми
Тим дрібненьким богам.
Роботящим умам,
Роботящим рукам
Перелогі орать,
Думать, сіять, не ждять
І посіяне жать
Роботящим рукам.

Читець 7. Ридаю,
Молю, ридаючи: пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило
І на Україні понеслось,
І на Україні освятилось
Те слово, Божеє кадило,
Кадило істини. Амінь.

Пісня «Не нарікаю я на Бога».

На сцену виходять читці.

Ведучий: Тарас Шевченко народився на українській землі, під українським небом, проте він належить до тих людей-світочів, що стають дорогими для всього людства і що в пошані всього людства знаходять безсмертя.

“Тарас Шевченко — велика людина, велика вже сама собою, ще вища величиною дум мільйонів, що знайшли свій вияв у натхненній його пісні”, - Леонард Совінський, польський поет.

Еміль Дюран, французький культурний діяч: “В сучасній історії дуже важко знайти аналогічний випадок, коли б літературна постать так само хвилювала всі прошарки нації, щоб письменникові віддавалась шана подібно до святого або пророка”.

«Він був найбільш народним поетом з усіх великих поетів світу. Поезія Шевченка була явищем єдиним і неповторним. Немає для неї відповідника у світовій літературі», - Якубець, польський письменник.

Андрій Хаєк, словенський критик: “Такого оборонця народних мас, яким був Шевченко, не має сьогодні жодна європейська література”.

“Шевченко врятував свій народ від загибелі і заклав міцну основу для його славного культурного розвитку. Значення Шевченка не скороминуще, воно постійне”, - Юлія Вірґінія, визначна німецька письменниця.

Полін Бентлі, англійська письменниця: “Тарас Шевченко виходить за межі однієї країни. Він поет всього людства”.

“Тарас Шевченко не має собі рівних у світовій літературі. Жодна країна не висунула такого поета, поета народного в справжньому розумінні цього слова”, - Альфред Курелла, видатний німецький письменник.

Камілар, румунський поет: «Його геній розрісся, як дерево, простягнувши крону над віками».

Хікмет, турецький письменник: «Поки б'ються серця людей, звучатиме і голос Шевченка».

Читець: Світ клекотить. Розверзнуто безодні.
Боріння вічне світла і пільми.
Гряде поет, чий біль - від болю Кодні,
З усіх страждань малих рабів німих.
Космічний пил і пил земний на скроні.
Поет. Народ. Коли вони - одне,
Не всидить кривда на високім троні,

Тиран ніякий правду не ковтне.
Між зір тернових світить місяченько,
І крізь віки, крізь всі наруги орд
Іде народ. Бо він і є - Шевченко.
Шевченко йде. Бо він і є - народ.

Ведуча: Магія Шевченкового слова незбагненна. Цим словом він врятував народ від німоти, воскресив у земляків дух волі, високо ставив гідність людини.

Ведучий. Проте не шкодувала доля Шевченка-сироти, переслідувала його у житті скільки лише могла. У 24 роки – ще кріпак, у 47 – академік. І...смерть.

Ведуча. Тяжко-важко в світі жити
Сироті без роду.
Нема куди прихилиться, -
Хоч з гори та в воду.
В того доля ходить полем –
Колоски збирає,
А моя десь ледащиця
За морем блукає.

Доля: Ні, я не ледащиця, Тарасе. Просила в богів для тебе кращу стежину.
Не судилось... От і веду тебе важкою дорогою. Тебе ще чекатиме твоя
Голгофа, твій каземат, десять років солдатської муштри.

Оренбург, Кос-Арал...
І в снігах, і в пустині...

Ти вже каєшся, сину?

Ні, ти не каєшся, я бачу. Ти тужиш за своєю Україною. Ти за неї страждаєш,
тебе погубить слово правди.

Пісня “Зоре моя вечірняя”.

Шевченко (на фоні музики).

Люблю Вітчизну. Та любов
У мене дивна.
Не прикрюся, коли я знов
Не догодив вам.
І байдуже, чи мій земляк
Любов ту визнав,
Вітчизна – це не хтось і десь,
Я – теж Вітчизна.
Не раб нікому й не слуга
На побігеньках
Я ласки не запобігав
І в неї, неньки.
І в серці, непідвладнім злу
Ношу з собою

Вітчизни славу немалу
І рани болю.
Ношу тягар пекучих правд,
Ганьбу Вітчизни
Не на показ, не на парад
Патріотизму.
За те, що був я в неї син,
Мене карали
І я любов свою носив
Поза Арали.
Я знав: ця чаша не мине,
Та доля в мене
Жорстока, вибравши мене,
Благословенна.
Кажу до побратимів я:
- Всього ще буде,
Та чисте збережіть ім'я,
Ми – люди! Люди!
.....
Караюсь, мучуся, але не каюсь.

Доля (знімає чорну хустку): Тарасе, я переслідувала тебе усе життя, та не змогла перетворити золота твоєї душі в іржу. Я не шкодувала тобі страждань. Проте найкращий і найцінніший скарб я дала тобі тільки після смерті – невмирущу славу. Ти повернешся на рідну землю у своєму безсмертному слові... Ми ж не лукавили з тобою. Ми просто йшли; у нас нема зерна неправди за собою. За життя я була не дуже щедрою, не зовсім доброю і легкою. Але... хіба б ти вибрав собі іншу? Прощай, Тарасе, і прости...

Звучить мелодія пісні “Лелеченьки”

Тарас

Я свічку засвітив колись...
До дна відтоді келих горя випито.
Ще трохи і... молись чи не молись,
Із рук тремтячих недогарок випаде.
Я ніс вогонь крізь чорноту обмов,
Крізь морок тюрем, через ґрати відчаю.
Він погасав, але я знов і знов
Од свого серця цю свічу засвічую! (запалює свічку, сходить зі сцени)

Пісня продовжується

Читець. Горіти, щоб світити... і... світити...
Горіти... і... згоріти до кінця.
Рідна земля тобі давала сили,
Коли назад не було вороття?!

Ти – смуток наш, надія наша й мука,
Ти – витвір наших скроплених ідей...
Те світло підхопили дужі руки
І понесли в майбутнє для людей.

У нас були і помисли, і мрії
Про той щасливий час, що ще прийде.
Народ мій ізмаліє, ізмаліє,
Якщо не пам'ятатиме тебе!

Запалимо свічки у кожному серці...
Запалимо як силу про запас...
І з світлом тим у найстрашнішому герці
Ніхто й ніколи не здолає нас.

На сцену виходить мати з хлопчиком.

Хлопчик: Мамо, гляньте, як багато зірок на небі.

Мати: Багато, бо коли людина народжується, Бог свічку запалює. Там і твоя зірочка горить.

Хлопчик: Мамо, а чому вони такі різні?

Мати: Якщо, синку, людина зла, живе лише для себе, то її зірка ледве мерехтить. А коли людина любить свою рідну землю, живе для добра інших, то зірка горить яскраво, її далеко видно.

Хлопчик: Мамо. А оця велика яскрава зірка, мабуть, Шевченкова. Бабуся казали, що він віддав життя за Україну.

Мати: Так, синку, мабуть, Шевченкова. Його зоря ніколи не згасне.

Хлопчик: Я вчора прочитав у «Кобзарі»

Слова Шевченка світлі і сумні.

- Чому цю книгу називають вічною?

Мати: - То пісня, українська наша пісня...

Хлопчик:- Як жаром обпікає кожне слово?

Мати: - То мова, українська наша мова...

Як книгу прочитаєш до кінця

Полюбиш щиро нашого співця,

Діла і думи сина Батьківщини.

Хлопчик: - Що то дзвенить аж ген у небесах?

Мати: - То слава, горда слава України!

Ведучий: Минали роки. Змінювалися в Україні системи та правителі, а Шевченко завжди був зі своїм народом. У Шевченка українці черпали силу духа, любов до рідного слова, вчилися любити Україну і вірити у її щасливий день, бо тільки «в своїй хаті своя правда, і сила, і воля».

Ведуча: Були часи, коли твори Шевченка перекручували, викидали з них не одні рядки, але заперечити його не змогли. Шевченка боялися, але визнавали, бо перед геніями безсилий навіть ворог.

Ведучий: Шевченко пробуджував національну свідомість українців. Своїм палким щирим словом поет збивав із замерзлих душ земляків кайдани зневіри і байдужості.

Ведуча: Шевченко сів слово. І воно проростало, лунало і на Соловках, і по тюрмах, і далеко на чужині, куди закинула лиха доля українців. Його ім'ям і нині вимірюють, де правда, де брехня.

Ведуча: Тарас Шевченко дав нам історичну програму на всі віки.

Поетові належить виняткова роль у формуванні української національної ідеології, адже він проповідував ідею нації як духовну єдність поколінь, коли не лише предки відповідають за долю нащадків, а й нащадки – за долю предків.

Ведучий: Дух Шевченка і нині підтримує нас, закликає до правди. Не втішаймо себе думками, що наше духовне невірність скінчилося, що яничарство витравилося з наших душ.

Ведуча: Не зраджуймо пам'яті великого сина свого народу. Полюбимо Україну, як любив її він. Думаймо про Шевченка, читаймо Шевченка, продовжуймо Шевченкове безсмертя в собі і в наступних поколіннях.

Ведуча. Час не владний над поезією Великого Кобзаря. Вона ніколи не старіє: українці завжди знаходять у ній те, що є сучасним, адже адресована вона “і мертвим, і живим, і ненародженим землякам його в Україні і не в Україні живущим”.

На сцену виходять усі учасники свята, стають у глибині сцени. Під мелодію «Рече та стогне Дніпр широкий» по черзі виходять, читаючи крилаті вислови Тараса Шевченка.

І день іде, і ніч іде
І голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки!
 Доборолась Україна
 До самого краю:
 Гірше ляха свої діти
 Її розпинають.
О роде суєтний, проклятий,
Коли ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось-таки колись.
 Борітеся – поборете,
 Вам Бог помагає!
 За вас правда, за вас слава
 І воля святая.
Обніміте ж, брати мої,

Найменшого брата –
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.

І забудеться срамотня
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України.

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.
Нема на світі України,
Немає другого Дніпра.

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине.
От де, люди, наша слава,
Слава України.

Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрость би була своя.

В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.

Моліться Богові одному,
Моліться правді на землі.

І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Ми є нащадки гнівного Тараса,
Його терни торкнулись наших тіл;
Народ возвести в націю – не в расу
Огненним словом нам поет велів.

Зелена бронза, плити мармурові –
Не кращий вияв віри в Кобзаря...
У неповторнім дивоцвіті мови
Нова над ним засвітиться зоря.

Його надії нашими хай стануть,
Його поезії ввіллються в нашу кров...
Злоба і ненависть, неначе лід, розтануть,
І ручаями задзвенить любов.

Всі учасники свята виконують пісню про Україну

Культурологічний позаурочний проект

Назва проекту: «Я в серці маю те, що не вмирає» (до 150-річчя від дня народження Лесі Українки)

Мета проекту: Детальніше ознайомитися з життям і творчістю Лесі Українки, відчувати глибину і красу її поетичного слова;
розвивати творчі здібності у різних видах мистецтва;
виховувати повагу до національної культури.

Ведучий. Споконвіку щедрою була українська земля – і родились на ній жито –пшениця.

Ведуча. Споконвіку благословенною була українська земля бо її ряс топтали люди, перед генієм котрих схиляється світ.

Ведучий. Серед славетних імен наших земляків ясною зорею світить ім'я Лесі Українки.

Ведуча. Мій рідний краю,
Мій предковичний,
Мій умитий росами,
Космічний, вічний,
Зоряний, барвінковий...
Коли ти навіть звався Малоросія,
Твоя поетеса була Українкою!

Читець. Тарасової долі ти сльозинка?
Одцвітина волинського барвінку?
Чи просто кволла терпелива жінка?
- О ні, моя судьбо,
Я –Українка.
Я – Українка. Сміло чи зухвало
Себе святим іменням нарекла,
Аби його навік не поховала
Покори та безпам'ятства імла.
На цю імлу готова я упасти
Сльозиною, мов списом гіркоти,
І лиш тоді, як тьма сконає, рястом,
А чи барвінком рясно зацвісти.
Я – Українка, і мого сумління
Не стопче, мов травицю, татарва.
Оте ім'я з глибокого коріння
Важке й високе, наче корогва.
Його нестиму, поки стачить сили,
Втираючи з обличчя сивий пил,
Сама себе на це благословила
Під образами предківських могил.

Ведучий. Її світлі щирі очі побачили цей світ за кілька днів до весни 1871 року. Долютовували морози, досипували сніги плакала останніми сльозами зима... Сонячним спалахом засвітилося нове життя в оселі Косачів. Палало, гріло променями радості... І холод тікав. І темінь зникала... Розквітала Лесина душа.

(Пісня Н. Матвієнко «Квітка-душа», танець дівчаток).

Читець. Не дивуйтесь, що квітом прекрасним
Розцвілася дівчина несміла, -
Так під променем сонечка ясним

Розцвітає первісточка біла.

Читець. Не дивуйтесь, що думи глибокі
Будять речі та сльози пекучі, -
Так напровесні дзвінки потоки
Прудко-гучно збігають із кручі.

Не дивуйтесь, що серце так рв'яно,

Щиро прагне і волі, і діла,-

Чули ви, як напровесні рано

Жайворонкова пісня бриніла?

Ведучий. Виростала Лариса Петрівна Косач у дружній родинній атмосфері. Леся і її брат Михайло, їх називали одним іменем «Мишолосіє», були найстаршими серед дітей. Молодші – Ольга, Оксана й Ізидора, брат Микола.

Ведуча. Мати – Ольга Петрівна, з дому Драгоманова, знана тоді українська письменниця Олена Пчілка, була чудовим педагогом, виховувала в сім'ї любов і взаємоповагу, не терпіла змосковщеної школи, тому початкову освіту своїх дітей проводила вдома.

Ведучий. Батько, Петро Косач, інтелігент, людина високої культури і моралі, з глибокою національною свідомістю.

Ведуча. Сприятливе середовище ранніх літ мало великий вплив на здібності дівчинки. Поетеса недарма пізніше згадувала: «Мені легко було вийти на літературний шлях, бо я з літерної родини походжу, але від того не менше кололи мене поетичні терни...».

Читець. ...Чи тільки терни на шляху знайду,
Чи стріну, може, де і квіт барвистий?
Чи до мети я певної дійду,
Чи без пори скінчу свій шлях тернистий...
Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала, з співом на устах...

Читець. До тебе, Україно, наша бездольная мати,
Струна моя перша озветься.
І буде струна урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллеться.

Читець. Хотіла б я піснею стати
У цюю хвилину ясну,
Щоб вільно по світі літати,
Щоб вітер розносив луну.

Щоб геть аж під яснії зорі
Полинати співом дзвінком,
Упасти на хвилі прозорі,
Буяти над морем хибким.

Ведучий. З дитинства Леся захоплювалася народними піснями і казками. В чотири роки уже добре читала, в п'ять – грала на фортепіано...

Ведуча. Музика жила в її душі... Вона відчувала її красу, її пориви. Леся пробувала і сама творити музику. Пізніше не раз тяжко зітхала, кажучи, що тяжка недуга не дала їй можливості стати композитором.

(Звуки фортепіано).

Читець. Мій давній друже! Мушу я з тобою.

Розстатися надовго... Жаль мені!
З тобою звикла я ділитися журбою,
Вповідувати думки веселі і сумні.
То ж при тобі, мій друже давній, вірний,
Пройшло життя дитячеє моє.
Як сяду при тобі я в час вечірній
Багато спогадів тоді встає!

Ведучий. Перші вірші. Перші радощі і печалі. Оповите мріями Колодяжне. Волинські пейзажі... І перші удари долі. Хвороба, що ламала крила...

Читець. Осінній плач, осінній спів
Посеред літа золотого
Непереможно забринів
Із серця мого.
Ох, то ж за те, що восени,
Сумного, млистоного поранку,
Я раз невчасно завела
Собі веснянку.

Пісня «Галого снігу платочки сивенькїї»

Ведуча. Хвороба, що ламала крила... Тридцятирічна боротьба з хворобою. З самотою, з болем, і з собою.

Читець. Хто вам сказав, що я слабка,
Що я корюся долі?
Хіба тремтить моя рука,
Чи пісня й думка кволі?
Ви чули, раз я завела
Жалі та голосіння, -
То ж була буря весняна,
А не сльота осіння...

Читець. Гетьте, думи, ви, хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть думи сумні!

Ведучий. Вона хотіла щастя, звичайного людського щастя. В одному із листів з чужини писала, що всі близькі вважають її за безнадійного інваліда... Та закінчила цю скаргу словами: «Не здамся! Нехай там говорять, що хочуть, а я постараюся доказати, що не інвалід, і докажу се – без слів. Коли вже хто живе, то треба жити, а не скніти !»

Ведуча. Вартий подиву і пошани мала характер Леся Українка. Мужньо і цілеспрямовано, натхненно прожила вона свій короткий вік, багато зробила для рідної землі, літератури.

Ведучий. Іван Франко високо оцінив творчість поетеси. Він писав: «Від часу Шевченкового «Поховайте і вставайте, кайдани порвіте...» Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як з уст цієї слабосилої, хворої жінки».

Читець. І все-таки біймось завдати їй болю,
Бо ж потім собі не пробачимо.
У світ її слова ввійдімо з любов'ю,
З чуттями й думками гарячими.
Відкриймо їй серце відверте і чисте,
Відкриймо їй душу незаспану.
Вчитаймось у Лесине слово іскристе
Очима живими та ясними.
Вчитаймось. Зуміймо з своєю журбою
Бодай на годину розстатися
Та Лесиним словом, та Лесиним болем
Не біймось, не біймось проїнятися.

Ведуча. Коріння Лесиної творчості і сили в народі. Саме народ, його співуча мова, прекрасна природа рідної Волині – ось ті джерела, що постійно жили цілющою водою щедрий талант поетеси. Для народу працювала, рідну літературу прославила, тому залишиться у нашій пам'яті назавжди.

Читець. Сумує й тужить, мов душа, сопілка
І Мавку викликає край села,
Шепоче вітру, мов сестриця, гілка,
Любов і пам'ять – вічні два крила.
Хай спів летить у синє піднебесся,
Ви славте Україну день при дні,
Хай слухає Тарас і чує Леся
Цілющу пісню рідної землі.

Читець. Де Тетерів шепоче тихоплинний
Береза розплела свою косу.
Блакитноока донько України,
Вінок любові я тобі несучу.
Я знову бачу Лесю, мужню й горду,
І сонце п'є калинову росу.
Безсмертна донько мудрого народу,
Вінок любові я тобі несучу.

Пісня «На рідній Волині зростає»

Культурологічний позаурочний проект

Назва проекту: «У вінок слави Маркіяна Шашкевича»

Параметри проекту:

- культурологічний (мистецько-літературний);
- колективний (учні під керівництвом учителя);
- пошуково-дослідницький;
- позаурочний.

Мета проекту: формувати цілісне уявлення про Маркіяна Шашкевича як людину, поета, громадського діяча; зацікавити здобувачів освіти формуванням нової літератури в Галичині; розвивати навички виразного читання, творчі здібності; виховувати повагу до національної культури, любов і шану до рідної мови.

В центрі сцени портрет Маркіяна Шашкевича, обрамлений вінком з пожовклого листа. У вінок вплетені кетяги калини.

Праворуч від сцени стіл, покритий вишитою скатертиною, на столі підсвічник із свічками. З однієї сторони напис «205 років від дня народження Маркіяна Шашкевича» з другої сторони:

«Згадаймо сю велику культурну душу...

Що була вісником світла і сонця

На небосклоні Галицької України»

Читець (на фоні музики).

Задивувалась Австрія чужинна:
В імперії, в залізних обручах,
Зійшла зоря – країна – Україна
Із мовою, мов той співучий птах.
Хто ж мову ту підніс до неба слави –
Герой, борець чи сивий генерал?
То Маркіян – муж юний, худошавий,
А духом – сталь, морський пінистий вал!
Слабкий він тілом, з добрими очима,
З тендітними, зболілими грудьми.
А дух у нього – скеля незборима,
Йому до стіп чоло схиляєм ми.
Він не боявся тюрем камянистих,
В душі ховав всі розпачі й жалі,
Поставив слово – смолоскип вогнистий –
На брамі честі рідної землі.
А мовою, що наче ніжна квітка,
Він просвітив народ наш у ярмі,
Коли здавалося, що помочі нізвідки
Нам не шукать, а гинути в пільмі.
Будь горда, наша Україно-мати,
Яких синів родила славних ти!
Не будеш ти в неволі пропадати,
А до небес рости, рости, рости!

Ведучий. Маркіян Шашкевич. Доля відміряла цій обдарованій людині короткий вік. Завжди задумливий, з ніжною душею, але сталевую волею, самовідданий і працьовитий – таким він був.

Ведуча. Микола Устиянович писав про нього: “ А ти почесні, пам’яті і згадки... так достоїн всюди!” А Митрополит Андрей Шептицький зазначив: “Шашкевич сей в Галичині до люду звернувся українською мовою, був священником, добрим..., побожним. Священником і поетом - се наша слава...”

Ведучий. За визначенням Івана Франка, Шашкевич «мав відвагу й дар висловити досить виразно, досить зрозуміло для галичан все те, що їх боліло, чого вони бажали і чого надіялися».

Ведуча. Глава Української Греко-Католицької церкви Святослав з нагоди ювілею так висловився про поета: «Постать отця Шашкевича, його життєва позиція та творчий доробок настільки багатогранні, що дозволяють відкривати для кожного із нас давно забуті культурні, богословські та національно-творчі основи нашого життя».

Читець. Поет у рясі -

Скажете, незвично...

І ладаном пропах,

І хрест на грудях,

Свангаліє на столі...

Ведучий. Так, саме він, отець Маркіян, став будителем галичан, які перебували в австрійському ярмі. Маркіян Шашкевич - воістину Богом посланий чоловік - побачив майбутнє свого народу і покликав до неї земляків.

Ведуча. Коли на Східній Україні вперше рідним словом заговорив Котляревський, то в Галичині це здійснив Маркіян Шашкевич.

Ведучий. Він став відомим як перший народний поет в Західній Україні, один із найталановитіших попередників Тараса Шевченка, предтеча Івана Франка.

Ведуча. Він першим наважився виголошувати проповіді і виступи перед громадою рідною мовою.

Ведучий. Маркіян Шашкевич знову ж таки першим серед українських письменників відстоював ідею соборності українських земель Наддніпрянської України і Галичини.

Читець. Я кричу: «Україна!»
Боже, чуєш мій крик?
Я кричу: «Україна –
ся рана твоя предковична,
ся лелека без крил,
ся раба, мовчазніша від риб,
ся холодна Вітчизна моя – Україна...
Боже, скільки кричали ми –
горла кривавились нам.
Хоч сьогодні почуй –
сей синонім до слова «руїна»,
ся одна безконечна, безмовна, понура війна,
ся остання оселя – моя Україна!

Ведуча. Нині маємо свою державу. Треба, щоб кожен отак, як він, Шашкевич, відчув себе відповідальним за долю рідної землі і став до праці щоденної і святої. "Разом к світлу, други жваві!" - серцем почуймо палкий поклик нашого поета.

Читець. Прийдіте поклонімося землі
З його печаллю-болем на чолі,
З його любов`ю-словом на вустах.
Прийдіте поклонімося землі,
Розспіваній, мов той весняний птах,
З його любов`ю-словом на вустах.
Вона блакитні нап`яла вітрила...
Прийдіте поклонімося землі -
Яка ж бо в неї невмируща сила:

Вона його для світу народила...

«Пісня про Маркіяна Шашкевича» (на слова Д. Павличка).

1 учень. Народився Маркіян Шашкевич 6 листопада 1811 року у селі Підлисся Золочівського повіту. Дитинство минуло в сусідньому селі Княжому, де батько був священиком.

2 учень. Сімя Семена і Єлизавети Шашкевичів була велика. Крім Маркіяна росло четверо синів — Микола, Антон, Осип, Захар, і дві дочки — Марія та Юля.

3 учень. Спершу Маркіян вчився у дяка, далі в Золочівській німецькій школі, Львівській та Бережанській гімназіях, Львівській духовній семінарії і паралельно був слухачем Львівського університету.

Пісня виконується на мелодію коломийки.

Шуми вітре, шуми, буйний,
На ліси, на гори,
Мою журну неси думку
На підлиські двори...

Там колодязь студененький,
А дуб воду тягне;
Не так щастя, як той води
Моя душа багне.

Підлисецька горо біла!
Як тебе не бачу,
Так ми тяжко, так ми сумно,
Що трохи не плачу...

4учень. Багато займався самоосвітою, збирав фольклор, вивчав художню літературу словянських народів.

1 учень. За вільнодумство його виключили з семінарії. Розрив з батьком, який не зрозумів сина, матеріальна скрута підірвали здоров'я Шашкевича.

Читець. Ой ти доле, моя доле, гадино їдлива,
Переїла-сь моє щастя, гіренька години!
Запустила-сь в мою душу журбу і розпуку,
Учинила-сь мому серцю з гараздом розлуку.
Ой місяцю-місяченьку, тихенько думаєш,
Моєю тяжкою недоленьки, відай, ти не знаєш.
Ой не знаєш, ой не знаєш і не будеш знати,
Як то тяжко сиротинці в світі загинати.

2 учень. Після поновлення у семінарії Шашкевич організовує гурток молоді, активно виступає на захист рідної мови й культури, веде боротьбу проти ополячування українців у Галичині

3 учень. Найближчими друзями Шашкевича були Іван Вагилевич та Яків Головацький. Їх назвали "Руською трійцею". Гуртківці взялися за створення в Галичині нової української літератури, уклали перший рукописний український збірник "Син Русі", готували альманах "Зоря", який заборонила цензура.

4 учень. Важливим етапом у діяльності »Руської трійці« стало видання українською мовою альманаху "Русалка Дністровая"

1 учень. Книга невеличка за обсягом — 153 сторінки малого формату. Але саме вона збудила зі сну галицький люд. На рівні з "Кобзарем" Т. Шевченка, "Русалка Дністрова" була знана майже у кожній галицькій родині.

2 учень. Відстоюючи ідею народної освіти, Шашкевич уклав першу в Україні "Читанку для діточок в народних школах". Вона стала новаторським явищем у тогочасній педагогіці, виховувала у дітей людяність, чесність, любов до праці, повагу до свого народу. Як відзначають мовознавці, до того навіть самого слова «читанка» в українській мові не було.

3 учень. Маркіян Шашкевич став на захист українського письма, виступив проти тих, хто хотів нав'язати нам латинський алфавіт. "Азбука і абецадло" — це пристрасна брошура, яка порятувала українство в Галичині. Мовознавці відзначають, що якби галичани тоді прийняли польську азбуку, пропала би руська індивідуальна народність, пропав би руський дух.

Читець. Він був і нема. Не зосталось й портрета,
Який він - не знатимуть, певне, повік.
Це - доля поета, недоля поета,
Що нам його дав дев'ятнадцятий вік.
А люди приносять то квітку, то колос,
То пісню, то книжку кладуть на поріг.
Це - доля поета, недоля поета,
Що нам його дав дев'ятнадцятий вік.

(Дівчата кладуть квіти до портрета, колоски, засвічують свічки у трійнику).

Пісня «Веснівка» (на слова Шашкевича).

1 учень. За життя Шашкевича ніхто з художників його не малював. Портрет поета створив художник Іван Труш на основі фотографії сина Володимира і спогадів сучасників.

2 учень. Маркіян був чоловіком середнього зросту, щуплий, але меткий, волосся мав ясно-русе, очі сині, тужні... Лице худощаве, виражало тугу й болість. Сам був м'якого, доброго серця, в товаристві дотепний і забавний.

Зучень. «Лише коли заговорить за русьчину, народність, тоді показується вона, вся сильна душа його, очі блиснуть живістю і якимось святим натхненням..., говорив сердечно, сильно переконував, бо му з серця йшло», - згадував про друга Яків Головацький.

4 учень. У своєму короткому житті, попри всі негаразди, він був щасливим. Одружився з коханою дівчиною Юлією Крушинською, яка створила справжній сімейний затишок.

1 учень. Виросло двоє синів. Правда, молодший помер малолітнім, а другий – Володимир- пішов згодом дорогами батька у літературу, несучи у серці батьківські святині.

2 учень. Шашкевич висвятився на священика, змінював кілька разів місце священицької діяльності. Це були села Львівщини: Гумнисько, Нестаничі, Новосілки. Він говорив казання у церкві тільки українською мовою, закликав людей зберігати українські звичаї і традиції. Отець Маркіян продовжував збирати народну творчість, розпочату ще у студентські часи.

3 учень. Усе своє життя Шашкевич не хотів ні багатства, ні слави. Він тільки хотів бути добрим для людей і Богу милим, хотів прислужитися рідному краю. Про це він говорив у своїх поезіях.

Читець. Не хочу багатства
Ані грошей мати,
Ні паном-бояром,
Ні царем ся звати;
Лиш добрий най буду
І Богу миленький,
Най люблять мя люди,-
Тоді я щасненький.

4 учень. Так, у ті найкращі свої літа він був по-людськи щасливим. Але тяжка хвороба (сухоти) хижо, поволі, рік за роком, а потім день за днем, відбирала у нього легені, зір, слух, нарешті - руки.

Читець. Черлений день розсипався і гасне.
Мені на очі - ночі темнота,
Ти почекай ще, сонце моє красне,
Ви спалахніть ще, зіроньки - літа!
Не падай, цвітко дрібная, на мене.
Сховати, земле рідна, не спіши.
Вгамуй - ми спрагу, джерело студене,
Останню букву, думко, допиши.
Чого ви тіло сушите, сухоти,
Чого кістками торохтиш, маро?
У мене стільки є в душі охоти
Писати волю, що співа перо.
У мене мозок розривають мислі.
Невже їм, птахам, неба не дано?
Невже оті хмариньки завислі
В цю мить закриють голубе вікно?
Невже вхолоне, зупинившись, крівця

І злі вітри надії рознесуть?
А як без мене буде "Руська трійця"?
Не вмерти їй! Та не у смерті суть.
Іду зі світу з вірою в поета,
Який додума пісню по мені,
І мій народ, що розірве тенета
І скаже, хто він, хто йому зрідні.

1 учень. У Новосілках він закінчив своє життя 7 червня 1843 року. Прожив коротке життя, але дану йому місію він встиг виконати.

2 учень. Про причину смерті Маркіяна писав Іван Франко: “Шашкевич, набідувавшись в школах, швидко вмер бідним сільським священиком”. Цього не помітили сучасники і про його смерть не було опубліковано жодного некрологу в тогочасних газетах.

Зучень. Поховали поета в селі Новосілках, а в день п'ятидесятиріччя смерті його тіло з почестями було перенесено до Львова на Личаківський цвинтар. Сьогодні на могилі Шашкевича стоїть величний пам'ятник: мати-українка у скорботі навечно застигла на його могилі.

Читець. Жінка з чорного металу,
жінка чорної печалі
над могилою припала
у мовчанні...
Хрест стримів,
як долі стержень,
але біль поволі гаснув,
і крізь траурну одежу
засвітилось тіло ясно.
І торкнув їй спокій вічі,
слід сльози з лиця зітерши...
І спливає тільки вічність
по складках її одежі.

Читець. Хто ж він був – Маркіян Шашкевич?
Будитель байдужих?
Світильник істини?
Промінь у царстві забуття?
Відповім:
Він був, ким був: Сином і Отцем свого народу!

4 учень. Смерть, що раптово обірвала життя Шашкевича, стала прологом до його безсмертя. Шашкевичів край став пам'ятним місцем для українців.

Читець. Тут на варті віків стала Біла Гора
І хрестом Маркіяна торкнулася дум заповітних,
Щоб світила Вкраїні довічно яскрава зоря

Повсякчас із Підлисся у світ крізь століття.

Читець. Від Підлисся до Києва – луна така. У скронях!
Вже стільки витекло джерельної води.
Великий шлях. А ми йдемо по оболонях.
Веди нас, Просвітителю,
До нас веди!
Від Підлисся до Києва цвітуть майдани.
Збирається на віче зболена рідня,
Зійшла зоря. А ми спимо! На свіжих ранах...
Буди нас, Просвітителю,
Буди щодня!

Пісня «Маркіянова гора».

1 учень. Життя триває... Молодь повертається до свого минулого, йдучи у прийдешнє. Бо в цьому суть майбутнього нації, яка виховала славних синів.

Читець. Він рідне слово пробудив,
Те слово призабуте,
З мужицьких серць добув його
І скинув з нього пути.
І кинув слово те в народ,
На лан пустий і сірий,
І плоду ждав з зерен своїх,
Любові повен, віри.
І впало сім`я слів його,
На добру впало ниву,
І серед вихрів, в жар наруг,
Розвинулось щасливо.
І вже не згасне слово те,
Повік буде дзвеніти,
Й пророка пам`ять збережуть
України вірні діти.

3 учень. Маркіяну Шашкевичу – нашому великому землякові, національному будителеві складаємо ми нашу щирю вдячність, шану і любов. Хай надихають нас слова поета:

Читець. Відкинь той камінь, що ти серце тисне!
Дозволь – в той сумний тин
Най свободоньки сонечко зблисне:
Ти – не неволі син!

Читець. Це правда, Маркіяне-брате,-
Свобідний рід ми, не раби,
В нас крила вирости – літати,
А розум наш – для боротьби.
Благослови нас, Маркіяне,

Там, на Личакові старім,
Де Муза обійма руками
Твій, отче, хрест, твій вічний дім.
Благослови нам Україну,
Дрібненьку квітку з-над Дніпра,
Що виросла із-під руїни
На цвіт свободи і добра.
Як жаль, що доля неласкава
Була для тебе у журбі,-
Твій вік, мов день, та вічна слава
В народі нашому – тобі!

Пісня «Шашкевичів край».